

KARL-HEINZ TROST, mestre d'una Germanística forana
(1926-2009)

A l'edat de 83 anys ha mort el professor Karl-Heinz Trost (Kaiserslautern, 11/I/1926 – Esplugues de Llobregat, 25/IV/2009). Jubilat prematurament el 1991, en aplicació d'un reglament aviat derogat, el professor Trost va poder gaudir d'un descans merescut, després de gairebé vint-i-cinc anys de dedicació a la Universitat de Barcelona, tan abnegada per a ell com insubstituïble per als seus deixebles. Sense gairebé cap més recurs que la seva generositat i la seva perspectiva, el Dr. Trost va contribuir de manera decisiva a crear a Catalunya una Filologia alemanya amb un perfil clar de Germanística *forana*, d'*Auslandsgermanistik*, i com a tal, aplicada; un model de filologia conscient del seu tarannà respecte de les filologies nacionals, quan aquestes disciplines es constitueixen en bagatge de legitimació col·lectiva. En comparació amb les filologies inspirades pel principi de legitimació, les filologies *foranes* es belluguen entre tres imperatius característics: assegurar els ponts amb altres entorns culturals, verificar contínuament els objectes d'estudi, per tal de mantenir viva l'hermenèutica del lloc de recepció, i garantir el seu vessant aplicat, des de la traducció fins a la didàctica. La disciplina que el professor Trost va descobrir als seus deixebles no guardava gaire semblança amb cànons preconcebuts. Al contrari, el seu afany va ser revisar i concretar tot allò que, estant al seu abast, fos d'utilitat per a l'entorn de recepció.

Probablement l'obra del professor Trost no hauria arribat tan lluny si la Germanística catalana no s'hagués mogut en el grau de precarietat institucional en què van caure les relacions amb el món d'expressió alemanya al llarg del tardofranquisme. Tanmateix no és menys cert, primer que la seva missió va tenir un fort component de compromís polític i intel·lectual amb un territori devastat; i segon, que la prostració tampoc no era exclusiva de Catalunya, però una edificació com la seva no es va donar en cap altre lloc. El seu mestratge perdura ara no sols a la Universitat de Barcelona, sinó a moltes altres universitats catalanes i espanyoles, on es continua practicant la *Germanística forana*, prudent i de vocació aplicada, que ell va endegar.

Nascut al Palatinat alemany, a la banda meridional de la frontera que separaria el nord i el sud d'Alemanya, com li agradava recordar justificant la seva afinitat amb la gent de la Mediterrània, Karl-Heinz Trost va patir directament l'arbitrarietat i la violència del nazisme. Mobilitzat l'últim any de la Segona Guerra Mundial, va conèixer els camps de presoners de l'exèrcit britànic. El 1946, un cop superat l'*Abitur* estudià en dues etapes Germanística i Romanística, amb Filosofia i Història de l'Art, alhora que encetava una formació musical que ja no abandonaria. Primer va estar matriculat entre el 1947 i el 1950 i més tard del 1958 al 1962, havent interromput la carrera per tal de guanyar-se la vida, com a redactor de diaris, professor i traductor. Un cop graduat, a Magúncia, s'incorporà com a ajudant a la càtedra del romanista Edmund Schramm. La seva tesi doctoral (1966) versà sobre creació literària i projecte nacional a Portugal, a propòsit del metge i polemista Fialho d'Almeida (1857-1911).

El 1968 va contraure matrimoni amb Hildegard Schmökel, arabista i hispanista formada també a Magúncia. El matrimoni va tenir dos fills, Andreas i Gabriel (Gabo), nascuts ja a Barcelona. Amb el temps, l'entranyable hospitalitat de la família Trost va arribar a ser un suport inoblidable per a molts dels seus deixebles.

Karl-Heinz Trost s'incorporà a la Universitat de Barcelona en qualitat de Lector del DAAD (Servei Alemany d'Intercanvi Acadèmic), com a Encarregat de Curs, l'octubre de 1968. La secció de Filologia Moderna s'havia creat cap als anys cinquanta. Pel que fa a la llengua alemanya el pla d'estudis expressava aleshores les expectatives d'una facultat familiaritzada amb la rellevància científica d'aquesta llengua. Però en les universitats espanyoles, el 1968 la xifra de professors numeraris d'aquest àmbit no arribava pas a cinc. En aquella aproximació vergonyant de l'Administració franquista a la primera llengua del continent, la col·laboració amb el DAAD va ser cab-

dal. Quan s'endegaren, però, projectes sòlids com el protagonitzat pel Karl-Heinz Trost, aquesta col·laboració palesà limitacions insuperables. Als anys setanta els antics lectors del DAAD duïen a terme una tasca formativa per a la qual la Universitat de Barcelona no comptava amb professorat estable espanyol. Finalment, la UB va saber aprofitar les novetats de la Llei d'Universitats del 1983, per tal d'incorporar aquests antics lectors com a professorat permanent.

Tot i que el professor Trost no va dirigir formalment tesis doctorals fins al 1985, la seva veu va ser una empenta decisiva en l'elaboració de les tesis de Josep M. Taberner (sobre l'estètica del *Marat-Sade*, de Peter Weiss), Alfonsina Janés (Wagner a Catalunya), Marisa Siguan (Ibsen i Hauptmann a Catalunya), Javier Orduña (Teatre alemany a Espanya) i, més tard, de Marta Fernández-Villanueva (La recerca lingüística a l'Institut Herder). A partir de la seva estabilització professional Trost va dirigir les tesis d'Andreu Castell i de Pilar Estelrich. Per rellevant que fos aquesta tasca, no era, però, sinó la part més visible d'una feina quotidiana ben diversificada. Al llarg de 20 anys Trost va dirigir una vintena de tesines de llicenciatura; això és, un treball de grau que ja no era obligatori i que podia servir d'introducció a la recerca. Aquesta xifra representa més de la meitat de les memòries de llicenciatura llegides a Filologia alemanya a la UB en aquell període. Els anys 80, el professor Trost encara va coordinar la secció d'Alemany de l'Escola d'Idiomes Moderns (EIM) de la UB –amb 15 professors llavors–, així com el CAP d'alemany a l'ICE de la UB, una tasca que reclamava una interacció molt estreta amb l'entrellat escolar. No oblidem tampoc el seu protagonisme –discret, però efectiu– en la constitució de l'associació degana de germanistes i professors d'alemany a Espanya, caracteritzada gràcies a ell per una voluntat clara d'integració internacional i intercorporativa.

En una filologia forana sovint no té lloc una especialització tan acotada com a les filologies nacionals, perquè els objectes d'estudi acostumen a presentar transicions força marcades cap a altres disciplines. El professor Trost va donar reiteradament mostres de ser un model digne d'imitació, pel que fa a la flexibilitat i la capacitat de resposta a allò que demanava el creixement de la disciplina. La panoràmica sobre les seves aportacions ens dóna una idea de fins a quin punt va haver de renunciar a les opcions científiques pròpies, per tal de poder actuar com a director d'aquella vintena de tesis de llicenciatura, les dues tesis doctorals que oficialment va dirigir i les nombroses d'altres doctorands que va assessorar amb rigor i afecte. Tot, amb una precarietat esfereïdora de mitjans bibliogràfics. Repassant el munt d'aspectes encetats, bé ens podem imaginar l'acte de reclusió i estudi de totes les capes de la bibliografia que implicava cada nou projecte, per tal de marcar-li al seu pupíl una ruta practicable.

Per fortuna per als seus deixebles, en aquella Filosofia i Lletres d'orientació metodològica del Pla Maluquer, Trost va recuperar la seva Germanística defugint qualsevol encarcament d'especialització. Ben al contrari, es va afanyar a posar els deixebles en contacte amb el ventall de perspectives que albergava la disciplina. La temàtica dels cursos monogràfics dels anys 70 n'és una prova: *Robert Musil; «Jugendstil» a la literatura alemanya; Comèdia alemanya moderna; Semàntica alemanya; Sintaxi alemanya; Cultura i societat al segle xx; Música i literatura; Sociologia literària*. Més endavant encara, es va fer responsable dels cursos de lingüística alemanya, i va esdevenir interlocutor cabdal d'Andreu Castell, autor d'una gramàtica distribuïda reconeguda a tot Europa. Tal i com la catedràtica Marisa Siguan recordà en el comiat de jubilació, els seus deixebles vàrem agrair aviat aquella curiositat diríem que aplicada. Gràcies a Karl-Heinz Trost els germanistes de la UB es van assabentar aviat dels desafiaments i de les contradiccions inherents a metodologies tan llunyanes entre si com ara la Teoria de la Recepció, en historiografia literària, o la Gramàtica de dependències, com a model descriptiu que pot veure's limitat a la utilitat que presenti per a l'«Alemany com a llengua estrangera».

L'assessorament de tesis doctorals i, especialment, de llicenciatura palesa el tarannà pragmàtic, característic del professor Trost. Per una banda, va advertir el potencial metodològic patent en un gènere acadèmic que es trobava als llimbs de l'engranatge burocràtic. La Secció de Filolo-

gia alemanya de la UB va assolir així taxes de presentació de tesis de llicenciatura tan altes com d'altres disciplines noves; p.ex. Filologia catalana o Lingüística. De l'altra, essent com era ell mateix un prodigi a l'hora de subministrar idees de recerca, Trost va saber administrar aquesta allau animant els seus deixebles a tractar temes ben diferents, tots necessaris en aquella tasca d'agrimensor que va inspirar. Es tracta d'un seguit de treballs molt diferenciats, la individualitat dels quals havia de requerir una dedicació suplementària considerable. Per albirar les prioritats que Trost va distingir podem agrupar-los des de quatre angles:

1) Descripció de fenòmens i d'institucions d'intercanvi cultural: L'emigració a Alemanya (Postigo 1970); Estudi socioliterari de fons alemanys en biblioteques (Tejado 1973); Recepció de Bertolt Brecht (Orduña 1977); La imatge d'Espanya a la premsa alemanya (Berenguer 1979); Fires del llibre a Alemanya (Kroner 1979); Sistemes educatius a Espanya i Alemanya (Castell 1983); Ensenyament d'alemany a adults a Catalunya (Anaya 1984); A.V. Thelen, traductor exiliat (García Boned 1984).

2) Varietats de l'alemany: Llenguatge polític en alemany (Piñán 1978); Composicions nominals efímeres (Duñach 1983); La llengua als mètodes d'aprenentatge (Keim 1983); Manlleus del català al germànic (Riutort 1985); Construccions de participi (Ayala 1985); El parèntesi oracional en alemany (tesi doctoral, Castell 1988).

3) Lingüística contrastiva: Influències de l'anglès sobre l'alemany (Avilés 1970); Parònims en català i en alemany (Banner 1985); Partícules modals de l'alemany i llur traducció (Muñoz 1988).

4) Literatura d'expressió alemanya: Robert Musil (García Manzano 1972); Literatura i arts a propòsit de Thomas Mann (Russell 1978); L'estat estètic a Schiller i Marcuse (Feijóo 1986); Crítica cultural i ficció en Joseph Roth (tesi doctoral, Estelrich 1990).

La producció pròpia de Trost va palesar un tarannà proactiu semblant. Amb un estil polèmic extremadament elegant, ja que abans de rebatre cap argument posava tota la cura a presentar la justificació i la coherència que s'hi poguessin esgrimir a favor, les seves intervencions van respondre bàsicament a sollicituds de l'entorn: des de l'Institut Alemany, clau llavors en la resistència a la grisor cultural de la Dictadura; des de centres educatius; des d'associacions professionals o bé des de la premsa. De com el conjunt de la seva actuació es va subordinar a la missió de contribuir a edificar aquella Germanística forana en dona raó el moment en què s'ocupa públicament d'una de les seves grans passions, la música i en particular l'òpera. Fins que el relleu generacional no començà a donar fruits sembla que no va estar prou tranquil com per a parar atenció en les pròpies aficions.

Mereix un esment a part la tasca de traducció a l'alemany, duta a terme conjuntament amb Hildegard, la seva esposa. També d'aquesta activitat en van treure gran profit els seus alumnes, ja que les decisions de traducció eren mostres empíriques immediates. Les traduccions tancaven el cercle. Compromès amb l'antiautoritarisme, el socialdemòcrata Trost va saber expressar en termes acadèmics les seves opcions polítiques: amb pragmatisme, desconfiant de les proclames i ensenyant a practicar un treball de camp que després permetés també en aquest terreny de desvetllar, paradoxes, sectarismes i llocs comuns.

JAVIER ORDUÑA
Universitat de Barcelona

APORTACIONS DE KARL-HEINZ TROST
(I) PUBLICACIONS, AMB PONÈNCIES

TROST, Karl-Heinz (1966): *Kulturkritische Ideen bei Fialho de Almeida. Ein Beitrag zur Geschichte des literarischen Nationalismus in Portugal. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde der Philosophischen Fakultät der Johannes Gutenberg-Universität zu Mainz*. Mainz

- (1969): «L'obra de Franz Kafka». Ponència llegida a l'Institut Alemany de Cultura (24/X/1969).
- (1971): «Literatura y política. El caso de Hans-Magnus Enzensberger». Ponència llegida a l'Institut Alemany de Cultura (14/V/1971).
- (1973): «Die deutsche Sprache in der Welt von heute». Conferència pronunciada a Palma, convocada per l'Associació Escolar i l'Associació hispano-alemanya «Altamira» de Mallorca (Octubre 1973).
- (1977): «Heinrich von Kleist: *La marquesa de O.* » Dins: KLEIST, Heinrich von, *La marquesa de O.* Edición y prólogo a cargo del Dr. Carlos Trost. Traducción del alemán de Helena Herro Álvarez. Barcelona: Luis de Caralt.
- (1981): «Literatur und Landeskunde». PÉREZ VARAS, Feliciano / BUJÁN, Carlos (Hg.) (1981): *Akten des I. Iberischen Germanistentreffens*. Salamanca: Ediciones de la Universidad de Salamanca, p. 271-279. [Ponència llegida al *I. Iberisches Germanistentreffen*, celebrat a Salamanca i Coimbra, maig de 1978].
- (1983): «El concepte goetheà de la literatura universal». A: INSTITUT D'INVESTIGACIÓ TEATRAL, *Urfaust (Faust primigeni) de Johann Wolfgang von Goethe*. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona, p. 27-37. Traducció de Pilar Estelrich. [Originalment: «Der Goethesche Begriff der Weltliteratur», conferència impartida dins els *Actes commemoratius del Cent-cinquanari de la mort de Goethe*. Universitat de Barcelona, 18/X/1982]
- (1983): «La literatura alemanya de Postguerra: començament de nou o continuïtat?» BARJAU, Eustaqui *et al.* (1983): *Literatura alemanya del segle XX*, Barcelona: Fundació Caixa de Pensions, p. 125-140. [Ponència al curs *Literatura alemanya del segle XX* del Centre Cultural de la Caixa de Pensions; 15/III/1983].
- (1983): «Die BRD und die DDR zwei Nationen?». Conferència dins el *Curs intensiu d'Alemanya* de l'Escola Oficial d'Idiomes de Barcelona (juliol de 1983).
- (1983): «Lutero como creador de la lengua alemana». *La Vanguardia*, 8/XI/1983.
- (1983): «La representativitat d'Alemanya». *El Món*, 30/XII/1983.
- (1983): «Panorama der deutschen Kultur». Ponència pronunciada dins un cicle organitzat per a alumnes de COU. Abril de 1985.
- (1986): «Apunts per a profunditzar en l'*Or del Rin*». *Revista musical catalana*.
- (1986): «Zur Rezeptionsgeschichte der Brüder Grimm». *Forum. Revista de l'Associació de Germanistes de Catalunya*. Vol. 2, p. 34-43. Ponència llegida dins el simposi *Dos-cents anys dels Germans Grimm*, convocat per l'Associació de Germanistes de Catalunya (abril de 1986).
- (1987): «L'òpera *Lulu* d'Alban Berg. L'entorn cultural». Ponència llegida en el col·loqui organitzat al Gran Teatre del Liceu (1/IV/1987).
- (1991): «Johannes Fastenrath und seine spanischen Freunde». *Anuari de Filologia*. Vol. XIV. Secció A, núm. 2, p. 125-130. [Conferència que no es va arribar a dictar, preparada per a la sessió d'homenatge a Karl-Heinz Trost, convocada per la facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona].

(II) CONJUNTAMENT AMB HILDEGARD SCHMÖKEL, TRADUCCIONS
A L'ALEMANY. RELACIÓ CRONOLÒGICA

LLOVET, Jordi/ SERRAMON, Christian (1982): *Barcelona*. Barcelona: Peralt Montagut.
 SECRETARIA GENERAL DE TURISMO (1983): *De parador a parador*. Barcelona: Lunwerg.
 GENERALITAT DE CATALUNYA (1983): *Dalí i els llibres*. Barcelona: Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació.

- RACIONERO I GRAU, Lluís (1985): *Retrobar la Costa Brava*. Barcelona: Lunweg.
- INSTITUT TURÍSTIC VALÈNCIA (1986): València : Valencian Tourist Board.
- AGROMAYOR, Luis / FOLCH JOU, Guillermo (1986): *Farmacias de España*. Barcelona: Lunweg.
- CARANDELL, Lluís (1988): *España diversa*. Barcelona: Lunweg.
- RIQUER, Martí de / PERUCHO, Joan et al. (1988): *Catalonia*. Barcelona: Lunweg.
- ARMENGOL, Manel / GIMFERRER, Pere / CIRLOT, Victòria / SUBIRACHS, Josep M. (1988): *El jardí dels guerrers*. Barcelona: Lunweg.
- OLIVÉ I SERRET, Enric / RICOMÀ VENDRELL, F. Xavier (1990). *Retrobar Tarragona*. Barcelona: Lunweg.

(III) RELACIÓ DE LES TESIS DE LLICENCIATURA (TL) I DE DOCTORAT (TD) DIRIGIDES
A LA UNIVERSITAT DE BARCELONA (UB).

- AVILÉS SÁNCHEZ, Manuel (1970): *La influencia del inglés en el vocabulario alemán tal como se refleja en la prensa de los años 60 (1963-1964)*. TL/UB.
- POSTIGO BARRENA, Josefa (1970): *El hecho de la emigración en Alemania y su problemática lingüística*. TL/UB.
- GARCÍA MANZANO, Isabel (1972): *La personalidad estética de Törlless. Estudio de la novela «Die Verwirrungen des Zöglings Törlless» de Robert Musil*. TL/UB.
- TEJADO ROJAS, Margarita (1973): *Catalogación y estudio socio-literario de fondos alemanes de la Biblioteca Provincial y Universitaria*. TL/UB.
- ORDUÑA PIZARRO, Javier (1977): *Aspectos de la recepción de Bertolt Brecht en España*. TL/UB.
- PIÑÁN SAN MIGUEL, José María (1978): *Aspectos del habla política alemana actual*. TL/UB.
- RUSSELL BROWN, Elizabeth (1978): *La muerte en Venecia. Un estudio comparativo de la novela de Thomas Mann «Der Tod in Venedig», de la película de Luchino Visconti «Morte a Venezia» y de la ópera de Benjamin Britten «Death in Venice»*. TL/UB.
- BERENGUER ESTELLÉS, Laura (1979): *La imagen de España en la revista «Der Spiegel»*. TL/UB.
- KRONER GROOS, Monika (1979): *Las ferias del libro en Alemania. Las ciudades de Francfort del Meno y de Leipzig y su papel en la divulgación del libro*. TL/UB.
- CASTELL VICENTE, Andreu (1983): *Los sistemas educativos de España y de la República Federal de Alemania. Exposición y análisis comparativo*. TL/UB.
- DUÑACH I FULLÀ, Eulàlia (1983): *Les composicions nominals efímeres a l'alemany actual. Anàlisi de 500 composts extrets del llenguatge periodístic*. TL/UB.
- KEIM CUBAS, Lucrecia (1983): *Authentizität der gesprochenen Sprache in den Lehrwerken für Deutsch als Fremdsprache (La versemblança del llenguatge parlat present als mètodes d'aprenentatge de l'alemany): «Deutsch 2000», «Sprachkurs Deutsch» und «Deutsch aktiv»*. TL/UB.
- ANAYA HERNÁNDEZ, Elena (1984): *La enseñanza de alemán a adultos en Catalunya. Expectativas y análisis de las necesidades del alumnado*. TL/UB.
- GARCÍA BONED, Germán (1984): *A.V. Thelen. Memòries d'un emigrat prematur a l'illa de Mallorca*. TL/UB.
- RIUTORT I RIUTORT, Macià (1985): *Recerques sobre l'etimologia d'alguns manlleus del català al germànic meridional i al germànic oriental*. TL/UB.
- AYALA MUÑOZ, Isabel (1985): *Las construcciones de participio en la lengua alemana*. TL/UB.
- BANNER, Jutta (1985): *Interlinguale Paronyme Katalanisch-Deutsch. Eine Untersuchung zur kontrastiven Lexikographie (Parònims interlinguals català-alemany. Un estudi de lexicografia contrastiva)*. TL/UB.

- FEIJÓO FERNÁNDEZ, Jaime (1986): *El estado estético. Reflexión sobre las teorías estéticas de F. Schiller y H. Marcuse*. TL/UB.
- MUÑOZ MORATA, Anna M. (1988): *Les partícules modals alemanyes i llur traducció al català dins les obres literàries*. TL/UB.
- CASTELL I VICENTE, Andreu (1990): *Untersuchungen zur Satzklammer und ihrer Durchbrechung in deutschen Romanen des 17. bis 20. Jahrhunderts*. Barcelona: Publicacions Universitat de Barcelona. TD defensada el 1988 a la UB.
- ESTELRICH ARCE, M. Pilar (1992): *La Visió d'Austria a Joseph Roth: entre l'actitud crítica i la ficció*. Barcelona: Publicacions Universitat de Barcelona. TD defensada el 1990 a la UB.